

ZABUDNUTÉ TLAČOVÉ ORGÁNY SLOVENSKEJ REPUBLIKY RÁD¹

Ján DŽUJKO

Ku konsolidácii pomerov nielen na východe krajiny určite neprispel vojenský konflikt Československej republiky s Maďarskou republikou rád, hlavne potom, čo 30. mája 1919 prešli vojská maďarskej Červenej armády do protiútoky a o niekoľko dní obsadili značnú časť Slovenska – po Zlaté Moravce, Zvolen, Plešivec, Rožňavu, pričom sa na východe dostali až do Bardejova. Obyvatelia Slovenska chápali vpád južného suseda na svoje územie skôr ako výpravu za pripojenie Slovenska k Maďarsku, než by v nej hľadali revolučný aspekt sociálneho oslobodenia, hlásaný maďarskými bolševikmi.

Navyše na ňou obsadenom území boli vytvorené podmienky, ktoré umožnili vyhlásiť na Slovensku podľa vzoru Maďarskej republiky rád Slovenskú republiku rád. Stalo sa tak na ľudovom zhromaždení v Prešove 16. júna 1919. Účastníci tejto slávnostnej manifestácie prijali proklamáciu, prečítanú Štefanom Stehlíkom, blízkym spolupracovníkom Antonína Janouška a budúcim komisárom Revolučnej vládnej rady. Zdôrazňoval sa v nej postup svetovej revolúcie, ktorej súčasťou sa stala aj Slovenská republika rád, ktorá vznikla na území oslobodenom od imperializmu a do popredia postavila prevzatie moci slovenskými robotníkmi, roľníkmi a vojakmi.

V dôsledku tejto situácie slovenské noviny a časopisy prestali na jej území vychádzať a slovenská tlač bola zakázaná. V tomto období však pod vplyvom tu prítomnej armády začali vychádzať v Košiciach a v Prešove dve vo východoslovenskom dialekte písané periodiká.

V deň zakladajúcej schôdzky socialisticko-komunistickej sekcie košických robotníkov vyšli v meste 15. júna 1919 Košicke červene noviny (1919) s podtitulom *Organ sekcie slovenských socialisticko-komunistických robotníkov v Košiciach*. Nad titulom novín sa nachádzalo heslo: *Proletari caleho šveta spojce še!* Tie boli písané v šarišskom dialekte. Cena novín bola 30 halierov, predplatné na rok 30 korún. V prvom čísle opisovali autori príspevkov úspechy maďarskej Červenej armády na východnom Slovensku, v druhom čísle sa venovali Vyhláseniu Slovenskej republiky rád. Podľa predbežných zistení vyšli noviny štyrikrát.

Dňa 16. 6. 1919 vyšla v Prešove Naša červena zastava (1919). Nad názvom periodika stálo heslo – *Proletare šveta spojce še!* Periodikum bolo písané v šarišskom dialekte. Už prvé číslo prinieslo informáciu o vyhlásení Slovenskej republiky rád. Tá mala konečne skončiť s utláčaním proletariátu, nastoliť slobodu a blahobyt. Zároveň noviny upozornili čitateľov, aby neverili protirevolucionárom ohlasujúcim ľuďom, že prídu o súkromný majetok a dôjde k zákazu náboženskej slobody. Redakcia vyzývala k podpore a rozširovaniu novín, ktorých cieľom bolo priviesť čitateľov k víťazstvu a blahobytu. Na titulnej strane stála aj výzva na vstup do maďarskej Červenej armády.

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-15-0036 *Východné Slovensko v 19. a 20. storočí vo vzťahu centra a periférie*.

S odchodom maďarskej Červenej armády skončilo sa aj obdobie Slovenskej republiky rád a s ňou aj existencia týchto dvoch periodík.

Použitá literatúra:

DŽUJKO, Ján. Prehľad po slovensky písaných novín a časopisov vychádzajúcich na východnom Slovensku v rokoch 1919 – 1938. In *Annales historici presovienses*, 8/2008, s. 138-154. ISSN 1336-7528.

HRONSKÝ, Marián. *Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1920*. Bratislava: Národné literárne centrum, 1998. 327 s.

KIPSOVÁ, Mária a kol. *Bibliografia slovenských inorečových novín a časopisov z rokov 1919 – 1938*. Martin: Matica slovenská, 1968. 1074 s.

Košické červene noviny (1919)

Naša červena zastava (1919)